

RUOKAVALIOKORVAUS OSANA VAMMAISETUUSJÄRJESTELMÄÄ

1. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman (Osallistava ja osaava Suomi 10.12.2019) yhtenä strategisena tavoitteena on oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan otettava Suomi. Tämän tavoitteen yhtenä alatavoitteena on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden parantaminen. Tavoitteen mukaisesti:

Suomi on maa, jossa jokainen saa hoitoa, hoivaa ja huolenpitoa oikea-aikaisesti ja yhdenvertaisesti. Palvelut ovat kustannustehokkaita ja vaikuttavia. Ne rakentuvat joustavasti ja kokonaisvaltaisesti ihmisen elämäntilanteiden ja tarpeiden ympärille. Palveluiden parantuminen lisää luottamusta niin käyttäjien kuin sote-ammattilaisten keskuudessa.

Yhtenä keinona tavoitteen saavuttamiseksi hallitusohjelmassa on mainittu palvelujärjestelmän kehittäminen ja käynnistettävät uudistushankkeet. Tässä yhteydessä on mainittu, että ruokavaliokorvauksen tarpeellisuus selvitetään.

2. Keliakiasta sairautena¹

Keliakia on autoimmuunisairaus, jossa viljaperäinen gluteeni vaurioittaa ohutsuolen limakalvon nukkaa henkilöillä, joilla on perinnöllinen alttius taudille. Osalla on myös iho-oireita. Keliakiadiagnoosi voidaan tiettyjen ehtojen täytyessä tehdä pelkästään suurien keliakiavasta-ainepitoisuuksien avulla ilman ohutsuolen limakalvon koepalaa. Jos keliakiavasta-ainepitoisuudet ovat pienet tai tapaus on muuten epäselvä, diagnoosiin tarvitaan ohutsuolen koepala. Ihokeliakian diagnosoimiseen tarvitaan ihokoepala, joka tutkitaan suoralla immunofluoresenssi-menetelmällä.

Keliakiaan voi sairastua missä iässä tahansa, mutta valtaosa tapauksista todetaan aikuisena. Gluteeniton elinikäinen ruokavaliohoito aloitetaan, kun diagnoosi on varmistettu. Ruokavaliosta poistetaan vehnä, ruis ja ohra sekä näitä tai muuten gluteenia sisältävät elintarvikkeet.

Tyypillisimmät oireet ovat ripuli, löysät ulosteet, ylävatsan turvotus, ilmavaivat, painon lasku ja lapsilla kasvun hidastuminen. Monilla oireet ovat lieviä, ja osalla niitä ei ole lainkaan. Ihokeliakiassa esiintyy voimakkaasti kutisevia rakkuloita kyynärpäissä, polvissa ja pakaroissa. Melkein kaikilla ihokeliakiaa sairastavilla on myös suolikeliaakia, mutta se on usein lieväoireinen tai oireeton.

Suomessa keliakiaa esiintyy noin 2 %:lla väestöstä, diagnooseja on 0,7 %:lla. Suolen keliakiaa sairastavista kaksi kolmasosaa on naisia, ja ihokeliakiaa on yhtä paljon miehillä ja naisilla. Keliakia ilmenee usein perheittäin. Jos jollakulla perheessä on keliakia, muilla

¹ Duodecim terveyskirjasto.

perheenjäsenillä keliakian mahdollisuus on yksi kymmenestä. Ihokeliakian yleisyys on noin kuudesosa suolen keliakian yleisyydestä.

Keliakian hoitoon on kehitetty ja testattu siedätystä Helsingin yliopiston Translational Immunology – tutkimusohjelmassa. Tutkimusohjelmassa on testattu gliadiinia sisältävien nanohiukkasten vaikutusta immuunijärjestelmän uudelleenohjaamiseen sen myötä keliakian hoitamiseen. Nanohiukkashoito voi johtaa keliakian paranemiseen, jos keliakiapotilaat voidaan jatkotutkimuksissa siedättää gluteenille.²

3. Ruokavaliokorvauksen taustaa

Ruokavaliokorvaus osaksi vammaisetuslakia

Ruokavaliokorvausta gluteenittomasta ruokavaliosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi alettiin maksaa 1.10.2002 lähtien. Kuluttajavirasto teki vuonna 1998 selvityksen, jonka perusteella gluteenittomasta ruokavaliosta aiheutuvat lisäkustannukset olivat 280–345 markkaa kuukaudessa, eli noin 47–58 euroa kuukaudessa. Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta edellytti lausunnossaan (StVM 11/2000 vp), että keliakiaa sairastaville korvattaisiin ruokavaliosta aiheutuneita lisäkustannuksia vammaistuki- ja eläkkeensaajien hoitotukijärjestelmien kautta.

Hallituksen esityksessä 149/2001 vp, jolla gluteenittomasta ruokavaliosta aiheutuvia kustannuksia ehdotettiin korvattavaksi, lausuttiin: *"gluteenittomasta ruokavaliosta aiheutuvista lisäkustannuksista korvattaisiin vammaistuella ja hoitotuella tietty osa kuukaudessa. Korvattavaksi määräksi ehdotetaan 21 euroa (125 mk) kuukaudessa. Summa on verrannollinen sairausvakuutuksesta korvattavien kliinisten ravintovalmistekustannusten kanssa."* Koska keliakia ei aiheuta sellaista toimintakyvyn alentumista, jota vammaistuen ja eläkkeensaajien hoitotuen myöntäminen edellyttää eivätkä siitä aiheutuneet lisäkustannukset oikeuttaisi vammaistuen myöntämiseen, edellytti tuen maksaminen keliakiaa sairastaville erityissäännösten ottamista vammaistukilakiin ja kansaneläkelakiin.

Korvausta maksettiin gluteenittomasta ruokavaliosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi, mutta korvaus ei ollut korvamerkitty gluteenittomien tuotteiden ostamiseen eikä korvauksen käyttämistä esim. gluteenittoman ruokavalion noudattamisen näkökulmasta ole voitu seurata. Vuonna 2002 korvauksen suuruus oli 21 euroa kuukaudessa ja vuoden 2015 lopussa oli 23,60 euroa kuukaudessa. Määrä ei ollut sidottu indeksiin, vaan korotus toteutettiin lainmuutoksella. Korvaus oli veroton ja sitä maksettiin 16 vuotta täyttäneille.

Keliakiaa sairastavia arvioitiin ruokavaliokorvausta valmisteltaessa olevan noin 13 000 henkilöä, joista noin 1 000 alle 16-vuotiaita, jotka saavat lapsen hoitotukea. Ruokavaliokorvauksesta aiheutuvien kustannusten arvioitiin valmisteluvaiheessa olevan noin 3 miljoonaa euroa (18 miljoonaa markkaa) vuodessa.

Alla olevasta taulukosta näkee ruokavaliokorvauksen etuusmenokustannukset ja saajamäärät vuosina 2013–2015.

² Yohannes, D.A., Freitag, T.L., de Kauwe, A. et al. Deep sequencing of blood and gut T-cell receptor β -chains reveals gluten-induced immune signatures in celiac disease. Sci Rep 7, 17977 (2017).

	etusmenokustannukset	saajamäärät ³
vuonna 2013	9,1 milj. euroa	32 447 henkilöä
vuonna 2014	9,4 milj. euroa	33 514 henkilöä
vuonna 2015	9,7 milj. euroa.	34 520 henkilöä

Taulukko 1. Ruokavaliokorvauksen etuusmenokustannukset ja saajamäärät vuosina 2013–2015

Ruokavaliokorvauksen lakkauttaminen

Ruokavaliokorvaus poistettiin vammaisetuslainsäädännön mukaisista etuuksista vuoden 2016 alusta alkaen. Alle 16-vuotiaiden vammaistuen myöntämisen yhteydessä keliakia huomioidaan edelleen⁴.

Ruokavaliokorvauksen lakkauttamisen yhtenä syynä oli eri sairauksia sairastavien yhdenvertaisuus. Keliakian lisäksi on myös muita sairauksia, joissa ruokavalion noudattaminen tai ruoka-aineen välttäminen hoitomuotona on välttämätöntä. Korvauksen lakkauttamisen yhteydessä eduskunnassa⁵ katsottiin, että vaikka keliakia ja esimerkiksi ruoka-aineallergiat eivät ole samanlaisia sairauksia, yhdenvertaisuuden näkökulmasta ei ole ongelmattonta, että yhtä sairautta sairastavat saavat korvausta ruokavalion noudattamiseksi. Keliakiaa, mutta myös esimerkiksi ruoka-aineallergiaa sairastava voi toisaalta rakentaa ruokavalionsa myös siten, ettei vältettävää ruoka-aineita korvata kalliimmilla ruoka-aineilla, vaan tarvittavat ravintoaineet saadaan muista ruoka-aineista. Ruokavaliokorvauksen maksaminen ei ole edellyttänyt gluteenittomien tuotteiden ostamista, eli korvaus ei siltä osin rinnastu lääkekorvausjärjestelmään, jossa korvauksen saa lääkettä ostaessaan. Ruokavaliokorvaus ei muutenkaan ole rinnastettavissa lääkekorvausjärjestelmään, joka perustuu tuotteiden hinnanvahvistukselle sekä myynnin kanavoimiselle apteekkien kautta.

Ruokavaliokorvauksen lakkauttamisen syitä olivat lisäksi vammaisetusjärjestelmän selkeyttäminen ja valtiontalouden tasapainotus. Vammaisetusjärjestelmää ruokavaliokorvauksen lakkauttaminen selkeytti sen vuoksi, että vammais- ja hoitotukia ei myönnetä sairaus- tai vammadiagnoosin taikka yksinään sairaudesta aiheutuvien kustannusten perusteella. Keliakia ei myöskään aiheuta sellaista toimintakyvyn alentumista, jota 16 vuotta täyttäneiden vammaistuen tai hoitotuen myöntäminen edellyttää.

Vuonna 2015 ruokavaliokorvauksen saajia oli noin 34 000 ja etuusmenokustannukset olivat noin 9,7 miljoonaa euroa. Ruokavaliokorvauksen poistamista ehdottaneessa hallituksen esityksessä 50/2015 vp arvioitiin, että ruokavaliokorvauksen poistaminen säästäisi valtion vammaisetusmenoja noin 10 miljoonaa euroa vuodessa. Lisäksi ruokavaliokorvauksen arvioitiin säästävän Kelan toimeenpanokustannuksia sekä terveydenhuollon kustannuksia siltä osin kuin asiakkaille ei olisi tarpeen tehdä toimenpiteitä tai laatia lääkärintlausuntoa ruokavaliokorvauksen hakemiseen.

³ Joulukuussa ruokavaliokorvausta saaneet.

⁴ Vammaisetuksista annetun lain (570/2007) 7 §:n 1 momentin mukaan alle 16-vuotiaalla lapsella, jonka sairauteen, vikaan tai vammaan liittyvästä hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu vähintään kuuden kuukauden ajan tavanomaista suurempaa raskautta ja sidonnaisuutta verrattuna vastaavanikäiseen terveeseen lapseen, on oikeus vammaistukeen.

⁵ StVM 4/2015 vp. s. 2.

4. Keliakian aiheuttamien kustannusten huomioiminen toimeentulotuessa ja verotuksessa

Huomioiminen toimeentulotuessa

Toimeentulotuki on viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo. Toimeentulotuki on tarveharkintaista, ja sitä myönnetään yleensä kuukaudeksi kerrallaan. Tuki lasketaan asiakkaan välttämättömien menojen mukaan. Tukea maksetaan se määrä, jolla tuen tarpeessa olevan asiakkaan tukeen oikeuttavat menot ylittävät käytettävissä olevat tulot ja varat.

Toimeentulotukea haetaan Kelasta, joka ratkaisee asiakkaan oikeuden perustoimeentulotukeen. Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki kuuluvat kuntien vastuulle. Kelalla on velvollisuus siirtää hakemus kuntaan, jos asiakas on esittänyt hakemuksissaan muita kuin perusosaan tai muihin perusmenoihin kuuluvia menoja. Lisäksi edellytetään, että asiakas on esittänyt pyynnön asian siirtämisestä toimeentulotukihakemuksen yhteydessä tai päätöksen saatuaan.

Täydentävästä toimeentulotuesta säädetään toimeentulotukilain (1412/1997) 7 c §:ssä. Täydentävän toimeentulotuen edellytyksenä on henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkitut menot. Erityisenä tarpeena tai olosuhteena voidaan pitää esimerkiksi pitkäaikaista toimeentulotuen saamista, pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta sekä lasten harrastustoimintaan liittyviä erityisiä tarpeita. Erityisruokavaliosta aiheutuvat kustannukset ovat täydentävässä toimeentulotuessa huomioitavia menoja edellä mainitun toimeentulotukilain 7 c §:n perusteella. Pykälän vakiintuneen tulkinnan mukaan, myös keliakiasta aiheutuvia erityisiä ruokakustannuksia voidaan tällöin ottaa huomioon toimeentulotuen tarvetta arvioitaessa. Toimeentulotukilain 8 §:n mukaan toimeentulotukeen oikeuttavina kuluina ei huomioida sellaisia menoja, joiden korvaamiseen hakija on saanut tukea muusta järjestelmästä. Kelan myöntämä ruokavaliokorvaus oli tämän tyyppinen etuus, jonka katsottiin osaltaan korvaavan keliakian aiheuttamaa täydentävän tuen tarvetta.

Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan (KHO: 6170/2017) tarkastellut täydentävän toimeentulotuen erityismenojen ja keliakian mukaisen erityisruokavaliion suhdetta. Ratkaisun perusteella erityisruokavaliosta johtuvat erityismenot on mahdollista huomioida osana täydentävää toimeentulotukea.

Toimeentulotuen pitkäaikaisasiakkaan oli eri sairauksiensa johdosta noudatettava erityisruokavaliota. Asiassa saadun, luotettavana pidettävän selvityksen mukaan erityisruokavaliion noudattamisesta aiheutuneet erityismenot olivat huomattavasti suuremmat kuin asiakkaan Kansaneläkelaitokselta keliakian aiheuttamiin ylimääräisiin menoihin tuolloin saama korvaus.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että erityisruokavaliosta johtuneet erityismenot oli otettava huomioon arvioitaessa asiakkaan tarvetta täydentä-

vään toimeentulotukeen. Korkein hallinto-oikeus kumosi hallinto-oikeuden, sosiaali- ja terveyslautakunnan jaoston sekä viranhaltijan päätökset, joilla täydentävää toimeentulotukea koskeva hakemus oli kokonaisuudessaan hylätty, ja palautti asian lautakunnan jaostolle sen arvioimiseksi ja harkinnalla ratkaistavaksi, kuinka suuria, Kansaneläkelaitokselta saadun tuen ylittäviä, erityisruokavaliosta aiheutuvia erityismenoja oli asiakkaan tilanteessa pidettävä toimeentulotuesta annetun lain 7 c §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla tarpeellisina.

Huomioiminen verotuksessa

Veronmaksukykyyn alentumisvähennyksestä säädetään tuloverolain (1535/1992) 98 §:ssä. Jos verovelvollisen veronmaksukyky hänen ja hänen perheensä käytettävissä olevat tulot ja varallisuus huomioon ottaen on erityisistä syistä, kuten elatusvelvollisuuden, työttömyyden tai sairauden johdosta olennaisesti alentunut, vähennetään hänen puhtaasta ansiotulostaan kohtuullinen määrä, ei kuitenkaan enempää kuin 1 400 euroa. Vähennys myönnetään täysin sadoin euroin.

Vähennystä myönnettäessä otetaan huomioon verovelvollisen ja hänen perheensä kokonaistilanne. Ensin tutkitaan, onko veronmaksukyky lain tarkoittamasta erityisestä syystä olennaisesti alentunut. Sen jälkeen tutkitaan, onko vähennys myönnettävissä ottaen huomioon verovelvollisen ja hänen perheensä veronalaiset ja verovapaat tulot ja varallisuus.

Veronmaksukykyyn alentumisvähennystä voidaan myöntää, jos verovelvollisen veronmaksukyky hänen ja hänen perheensä käytettävissä olevat tulot ja varallisuus huomioon ottaen on erityisistä syistä, esimerkiksi sairauden johdosta, olennaisesti alentunut. Esimerkiksi kustannukset keliakian edellyttämästä ruokavaliosta voivat olla tällainen peruste vähennyksen myöntämiselle. Yksinomaan sairaudesta johtuneiden kustannusten perusteella verovelvollisen veronmaksukykyyn voidaan katsoa olennaisesti alentuneen vain, jos hänen ja hänen perheenjäsentensä yhteenlaskettujen sairauskustannusten määrä verovuonna on vähintään 700 euroa ja samalla vähintään 10 prosenttia verovelvollisen puhtaiden pääomatulojen ja ansiotulojen yhteismäärästä. Verohallinto antaa vuosittain verotuksen yhtenäistämisohteet yhdenmukaisen verotuksen edistämiseksi. Verotuksen yhtenäistämisohteet sisältävät sairauskuluista ja vuosituloista taulukon, jonka mukaan vähennystä sairauskulujen perusteella arvioidaan:

sairauskulujen kokonaismäärä €	vuositulon määrä € yksinäinen henkilö / puoliset yhteensä					
	alle 13 000/ 20 500	13 000- 14 500/ 20 600- 23 000	14 600- 17 500/ 23 100- 26 500	17 600- 21 000/ 26 600- 31 000	21 100- 23 500/ 31 100- 35 000	23 600- 27 000/ 35 100- 40 000
700–900	200	0	0	0	0	0

901–1200	300	200	0	0	0	0
1201–1500	500	300	200	0	0	0
1501–1800	700	500	300	200	0	0
1801–2100	900	700	500	300	200	0
2101–2400	1 000	900	700	500	300	200
2401–2700	1 200	1 000	900	700	500	300
2701–3100	1 400	1 200	1 000	900	700	500
3101–3500	1 400	1 400	1 200	1 200	900	700
3501–	1 400	1 400	1 400	1 200	1 200	900

Taulukko 2. Verohallinnon yhtenäistämisohteet vuodelta 2019 toimitettavaa verotusta varten

Verohallinnon tilastoista ei pystytäkään saamaan tarkkaa tietoa siitä, kuinka moni sairauskulujen perusteella veronmaksukyvyn alentumisvähennystä saanut henkilö on saanut vähennyksen juuri keliakiasta aiheutuneiden kulujen perusteella. Alla on kuitenkin tilastotietoa vuosilta 2014–2018 niistä henkilöistä, joiden kohdalla on verotustiedoissa merkintä vähennyksen vaatimisesta juuri keliakiasta aiheutuneiden kulujen perusteella. Lukumäärä-sarakkeessa on veronmaksukyvyn alentumisvähennystä saaneiden henkilöiden lukumäärä ja keliakia-sarakkeissa puolestaan niiden henkilöiden määrä, joilla on verotustiedoissa merkintä juuri tästä myöntämisperusteesta (hyväksytty tai hylätty/poikettu vaatimuksesta). Käytännössä hylkäämis- ja poikkeamistapauksissa eivät vähennyksen edellytyksenä olevat kustannusten ja tulojen rajat ole täyttyneet.

<i>Vuosi</i>	Lukumäärä	keliakia, hyväksytty	keliakia, hylätty tai poikettu
2018	10 874	14	
2017	11 660	36	158
2016	12 235	21	74
2015	12 491	39	135
2014	13 107	46	141

Taulukko 3. Keliakiasta aiheutuneiden kulujen perusteella veronmaksukyvyn alentumisvähennystä saaneet vuosina 2014–2018.

5. Gluteenittoman ruokavalion aiheuttamat kustannukset ja ostoskäyttäytyminen

Keliakialiitto on teettänyt hintaselvityksen gluteenittoman ruokavalion aiheuttamista kustannuksista vuonna 2019⁶. Selvityksen perusteella gluteenittoman ruokavalion aiheuttamat kustannukset keliaakikolle ovat 59 euroa kuukaudessa. Gluteenittoman ruokavalion kustannukset ovat hieman laskeneet vuodesta 2017, jolloin gluteenittoman ruokavalion aiheuttamat kustannukset olivat 62 euroa kuukaudessa.

Selvityksen perusteella gluteenittomien tuotteiden hinnat ovat seuraavissa tuoteryhmissä kalliimpia:

- Gluteenittomat jauhot ja jauhoseokset ovat 6 kertaa kalliimpia
- Gluteeniton tuoreleipä 4 kertaa kalliimpaa
- Gluteenittomat pastavalmisteet, kaurahiutaleet, kahvikeksit ja kahvileivät 3 kertaa kalliimpia
- Gluteeniton pakasteleipä ja näkkileipä 2 kertaa kalliimpia

Keliaakikon perheenjäsenten ostoskäyttäytymistä tutkineessa opinnäytetyössä⁷, joka on tehty Keliakialiiton toimeksiannosta, kysyttiin henkilöiltä ruokavaliokorvauksen poistumisen vaikutuksia ostoskäyttäytymiseen. Kyselyn perusteella vastaajista 40,6 % vastasi, että ruokavaliokorvauksen loppuminen ei vaikuttanut vähentävästi koko perheen käyttöön tulevien gluteenittomien elintarvikkeiden käyttöön. Vastaajista 24,0 % vastasi ruokavaliokorvauksen loppumisen vaikuttaneen jonkin verran ja 15,6 % vastasi ruokavaliokorvauksen loppumisen vaikuttaneen paljon gluteenittomien elintarvikkeiden ostamiseen.

Kyselyssä kysyttiin myös *”lisäisikö ruokavaliokorvauksen palauttaminen gluteenittomien elintarvikkeiden käyttöä koko perheen tasolla”*. Vastaajista 42,7 % vastasi ruokavaliokorvauksen palauttamisen lisäävän jonkun verran gluteenittomien tuotteiden käyttöä. Vastaajista lähes yhtä moni vastasi ruokavaliokorvauksen palauttamisen lisäävän gluteenittomien tuotteiden käyttöä paljon (23,4 %) kuin että ruokavaliokorvauksen palauttaminen ei lisäisi lainkaan gluteenittomien tuotteiden käyttöä (22,9 %).

6. Ruokavaliokorvauksen palauttamisen arvioidut kustannukset

Ruokavaliokorvauksen (23,60 e/kk) palauttamisen arvioidaan lisäävän valtion etuusku-luja 11,4 milj. euroa vuonna 2021. Tällöin on oletettu, että ikäluokkakohtaiset saajien osuudet olisivat samalla tasolla kuin vuonna 2015, jolloin korvauksen saajia olisi noin 40 000. Saajamäärän arvioidaan lisääntyvän vuosittain noin 1 000 saajalla.

Korvauksen palauttaminen lisäisi myös hallinnollisia kustannuksia. Varsinaisen ratkaisutyön osuudeksi arvioidaan ensimmäisenä vuonna 3,4 milj. euroa ja seuraavina vuosina

⁶ Selvitys keliaakikon gluteenittoman ruokavalion aiheuttamista lisäkustannuksista. Keliakialiitto 2019.

⁷ Karppinen, Emmi. Keliaakikon perheenjäsenen ostoskäyttäytyminen – syödäänkö tavallista vai gluteenitonta? Keliakialiitto, Kajaanin ammattikorkeakoulu, 2018.

0,2 milj. euroa. IT-järjestelmätyön osuudeksi arvioidaan 5 000 työtuntia ja 0,41 milj. euroa, lisäksi viestinnän, koulutuksen ja muun valmistelutyön osuudeksi arvioidaan 0,14 milj. euroa.

	2020	2021	2022	2023	2024
Etuuskulut		11,4	11,7	11,9	12,2
Ratkaisutyö		3,4	0,2	0,2	0,2
Muut hallinnolliset kulut	0,55				
<i>Yhteensä</i>	<i>0,55</i>	<i>14,8</i>	<i>11,9</i>	<i>12,1</i>	<i>12,4</i>

Taulukko 4. Ruokavaliokorvauksen palauttamisen arvioidut kustannukset vuosina 2020–2024, milj. euroa.

Suomessa keliakiaa esiintyy noin 2 %:lla väestöstä. Jos kaikille keliakikoille maksettaisiin ruokavaliokorvausta, valtion etuuskustannukset kasvaisivat edellä mainitusta noin 11,4 miljoonasta eurosta noin 26,4 miljoonaan euroon vuonna 2021. Alla olevassa taulukossa on arvioidut ruokavaliokorvauksen palauttamisen kustannukset, jos saajien osuus olisi 2 % väestöstä:

Korvaus	2021	2022	2023	2024
23,60 €/kk	26,4	26,5	26,6	26,7

Taulukko 5. Ruokavaliokorvauksen palauttamisen arvioidut kustannukset vuosina 2021–2024, jos saajien osuus olisi 2 % väestöstä, milj. euroa.

Vammaisetuuksien saajia oli vuoden 2019 lopussa yhteensä noin 265 000. Heistä suurin osa, lähes 81 %, oli eläkettä saavan hoitotuen saajia. Alle 16-vuotiaan vammaistuen saajia oli 14 % ja 16 vuotta täyttäneen vammaistuen saajia 5 % kaikista vammaisetuuksien saajista. Alla olevassa taulukossa on vuosina 2016–2019 maksettujen vammaisetuuksien määrä eri etuuksittain jaoteltuna sekä maksettujen vammaisetuuksien kokonaismäärä.

	2016	2017	2018	2019
Alle 16-vuotiaan vammaistuki	81,9	77,7	77,3	77,0
16 vuotta täyttäneen vammaistuki	38,0	36,5	36,6	36,4
Eläkettä saavan hoitotuki	461,2	440,7	443,5	437,9
<i>Yhteensä</i>	<i>581,1</i>	<i>554,9</i>	<i>557,4</i>	<i>551,4</i>

Taulukko 6. Maksetut vammaisetuudet vuosina 2016–2019, milj. euroa.

7. Yhteenveto

Vammaisetuuksista annetun lain tarkoituksena on tukea Suomessa asuvan vammaisen tai pitkäaikaisesti sairaan henkilön selviytymistä jokapäiväisessä elämässä, osallistumista työhön tai opiskeluun sekä hänen toimintakykynsä ylläpitämistä, hänen kotona asumistaan, kuntoutustaan ja hoitoaan. Vammaisetuuksien maksamisen avulla tuetaan vammaiseteuteen oikeutetun henkilön pääsemistä yhdenvertaisempaan asemaan sellaisten henkilöiden kanssa, joiden toimintakyky ei ole sairauden, vian tai vamman vuoksi heikentynyt ja joilla ei ole tuen edellytykseksi säädettyä avun, ohjauksen tai valvonnan tarvetta taikka haittaa.

Keliakiaa sairastavien tulee noudattaa gluteenitonta ruokavaliota. Tällöin osa keliakiaa sairastavista todennäköisesti korvaa gluteenia sisältävät viljatuotteet gluteenittomilla, mutta osa jättäneee viljatuotteet käyttämättä. Koska gluteenittomia tuotteita on nykyisin laajalti saatavilla ja niiden hintataso on kohtuullinen, ei keliakiaa sairastavan henkilön ruokavalion noudattamisesta aiheudu siinä määrin merkittäviä kustannuksia, joiden perusteella erillisen etuuden myöntäminen olisi tarkoituksenmukaista. Näissä tilanteissa ei voida yksiselitteisesti sanoa, että keliakikon ruokavalio on aina muita ruokavalioita kalliimpi. Vertailun vuoksi mm. vilja-allergikkojen tulee välttää samoja viljoja kuin keliakiaa sairastavan, jos oireet ovat hankalat. Nämä asiakkaat eivät kuitenkaan saisi ruokavaliokorvausta, vaikka ruokavalio on periaatteessa eri sairaudesta johtuen sama.

Ruokavaliokorvauksen lakkauttamisen syitä olivat eri sairauksia sairastavien yhdenvertaisuus, vammaisetusjärjestelmän selkeyttäminen ja valtiontalouden tasapainotus. Ruokavaliokorvauksen lakkauttamisen syyt eivät ole oleellisesti muuttuneet siitä, kun korvauksen maksaminen lakkautettiin vuoden 2016 alusta.